

తోడైళ్ళ గోత్రాలు

“వల్లపురెడ్డి”

స్వాయంత్రం భోంచేసేవరకే కొంచం చీకటి వడింది. ఒక మిత్రుణ్ణి చూట్టానికి వెళ్ళాల్సి వుండింది. డబ్బులే డెక్కరుబన్ను ఎక్కాను. ఒక స్టేజీ దగ్గర బన్ను ఆగింది. తీరిగ్గా సిగరెట్టుముట్టించి పీలుస్తూ కూర్చుంటే ఒకవిధమైన మగత క్రమ్మింది. ఆ మత్తులో ఎంతసేపు నన్ను నేను మరిచానో తెలుపలేను. కాని తీరా చూద్దునుగదా! ముట్టించిన సిగరెట్టు సగంవైగానే కాలింది. కనీసం రెండునిముషాలవుతుంది. ఎక్కడ ఆగినా, బన్ను అర్థనిముషంకంటే ఎక్కువ ఆగనేఆగదు. మహా అయితే ఒక్క నిముషం. అంతే. కాని నేను వెలిగించిన సిగరెట్టు సగంవైగా కాలినా ఇంకా బన్ను నిలబడిన చోటే వుంది. కారణమేమిటా అని బస్సంతా కలియచూసేటప్పటికి ఆందరూ తలలు కిటికిల ద్వారా బయటికి నిక్కించి చూస్తున్నారు. ఏదో గలాటా జరిగుంటుందని నేనూ క్రిందకి చూశాను బన్ను రెండో అంతస్తునుండి.

చాలామంది మూగి ఉన్నారు. వారిలో కొందరు నేను కూర్చున్నప్పుడు బన్ను ప్రయాణికులున్నూ, మిగతావారు రోడ్డుపై యాతాయాత సందోహం. ఆ మూకకు మధ్య ఒక్కడుమాత్రం పెద్దగొంతుతో దీనంగా వేడుకుంటున్నాడు కండక్టరును “ఫీర్ కఫీ నహి కరూంగా సాబ్, ఛాడేదో సాబ్, ఆస్కె పావూఁ పడూంగా” అంటూ. కాని కండక్టరుమాత్రం వాడిని విడువటం లేదు. పట్టి లాగుతున్నాడు. నోటికొచ్చినట్లల్లా తిడుతున్నాడు.

ఆ ఏడుస్తూన్నవాడు ఎవడో టికెట్టు లేకుండా ప్రయాణిస్తున్నవాడేమో అనుకున్నా. కాని ఏదో మూడు నాల్గవాల టికెట్టుకు యింత రథన ఎందుకు జరుగుతుంది అని వెంటనే ఆలోచించా. “ఏమిటి? ఏం జరిగింది?” అని నాకంటే ముందునుంచి చూస్తున్నవాళ్ళకూడా నన్నే ప్రశ్నించారు. నేను వాళ్ళకు ఇదమితమని సమాధానం

చెప్పలేదు. ఆ దృశ్యం ఏమిటో నాకర్థమయితేగా చెప్పటానికి?

ఇద్దరు కండక్టర్లు, ఒక డ్రైవరు, ముగ్గురు వాడిపాలిట యమదూతల్లా ఉన్నారు. ఒక కండక్టరు ఒక డ్రైవరు ఇంకో కండక్టరుని ప్రోత్సహిస్తున్నారు, “భీచ్ లావ్, బస్-మే డాల్లో హరామకు” అని. వాడిని పట్టి లాగుతున్న కండక్టరు ప్రళయరుద్రునిలా ఉగ్రుడై పండ్లు పటపట కొరుకుతున్నాడు. జనమంతా మూగి మూకగా నిల్చింది. ఒక్కడు కూడా “పాపం! విడిచిపెట్టండి” అని కండక్టరుకు చెప్పటం గాని, లేక “బద్మాషుని వట్టుకుని ఎముకలు విరగ గొట్టండి” అని కండక్టరుకు పురెక్కించటంగాని చేయలేకపోతున్నారు. నలుగురు మూగినచోట కొందరు అనుకూలంగా, మరికొందరు ప్రతికూలంగా ఉండటం సహజం. కాని అక్కడమాత్రం ఆ చివల్లు లేమీ గోచరించకపోయేటప్పటికి నా కాళ్ళర్యమే వేసింది.

దీనంగా ఏడుస్తూన్న వ్యక్తి నేరస్తుడే అని నాకు మొదటనే లేలిపోయింది. వాడు కొద్ది పుష్కలవాడే కావున కండక్టరు ఎంత లాగినా రావటంలేదు. అక్కడ ప్రయాణికుల నీడకై వేసిన షెడ్యూయిక్కు ఊచల్ని పట్టుకుని “రానంటే రా”నంటూ మారాం చెప్పేస్తాడు. వాడు ఎంతకూ లొంగకపోయేసరికి కండక్టరు నిష్ఠులు త్రొక్కాడు. కళ్ళింట్లో రక్తం కారుస్తూ వాడి చెంప చెళ్ళు మని పించాడు. దానితో వాని రోదన ఆకాశాన్ని ముట్టింది. కాని ఎవరు వింటారు? అంతమందిలో వున్నా, వాడి గోడు ఆరణ్య రోదనమయింది.

అంతవరకు ఊరికే నిల్చుని ప్రోత్సహిస్తున్న మిగతా ఇద్దరు బన్నువాళ్ళూ చేయిచేసుకున్నారు. బలంకొద్దీ వాడిని లాగారు. వాడు ఈడగిలబడి మరీమరీ అడుక్కుంటున్నాడు తనను విడిచిపుచ్చమని.

రెండు కళ్ళిందీ, జరుగుతున్న దృశ్యాన్ని చూస్తూ గూడా నన్ను “ఏమిటి! ఏం జరిగింది?” అని గ్రుడ్డివాళ్ళలాగు ప్రశ్నించే తోటి ప్రయాణీకుల బాధపడలేక ఏమిటో కాస్త కనుక్కుందామని క్రిందికి దిగాను. బస్సు ద్వారానికి అడ్డంగానిలుచుని తమాషా చూస్తున్నవాళ్ళు నాకు చోటివ్వలేదు.

“ఏమిచేశాడు వాడు?” అని నా కడంగానిల్చుని ఉన్న ఒక వ్యక్తిని ప్రశ్నించాను, దిగటానికి వీల్లేక.

“ఐక్ పాకెట్” అన్నాడతడు. జేబుదొంగ తనం చేశాడని తెలుగులో చెప్పటం నామోషి అనుకున్నాడేమో! లేకపోతే, నేను వేసుకున్న ఇంగ్లీషువాళ్ళ నమూనా దుస్తులు ఆతన్ని అలా ప్రోత్సహించాయో తెలీదు. ఎంతైనా వాడు జేబుదొంగ అని తేలక నాకూ కోపమేవచ్చింది.

వాని ఏదన్న భరించలేకనేనా ఆఖరుకు తలో నాలుగు తన్నులు బూట్లకాళ్ళతో మెత్తగా తన్ని విడిచి విచ్చారు. ఇంకో వింటెమిటంటే ఈ భారతం జరిగేచోట ఒక టాలీనుగూడ ఉన్నాడు. అతడు గూడా చూస్తూ నిలబడ్డాడేగాని ఏమీ జోక్యం కలిగించుకోలేదు.

అందరూ ఎవరి నీట్లలో వాళ్ళు కూర్చున్నారు. బస్సు కదలటానికి గంటమోగింది క్రిందిభాగంలో. మా భాగానికివున్న కండక్టరు వచ్చాడు పైకి. అతనితోబాటు ఆ రక్షక భటుడు గూడవచ్చాడు.

“తుమ క్యా కర్ రహా ఛేడీ?” అని ప్రశ్నించాడొక యువకప్రయాణీకు డా రక్షక భటుడిని; నేరస్తునిపై కారాలు నూరుతూ.

“మేరా సికింద్రాబాద్ సే తాలూక్ హై.” అన్నాడతడు నిర్లక్ష్యంగా. రక్షకభటనంస్థ శాసనాలలో అంతేయిందేమో. అతనికి సికింద్రాబాదులో జరిగే అన్యాయాలపైనే చర్యదీసుకోమన్నారేమో అధికారులు. ఇక ఎక్కడ ఎంత ఘోర కృత్యం జరుగుతున్నా కళ్ళుమూసుకోమని నిర్దేశించారేమో! ఎంతైనా వాళ్ళకు కావలసింది మొదటితారీకురాగానే వచ్చేకాగితాలు! అంతే కాని ఎవరేమైపోతే వాళ్ళకేమిటి?

“వాడిని మీరెట్లా పట్టుకున్నారు?” అని అడిగాడింకోక ప్రయాణీకుడు కండక్టరును.

ప్రక్కనేయున్న ఒకాయనదగ్గర టికెట్టుకు డబ్బులు తీసుకుంటూ ఉపన్యాసం గంభీరంగా

మొదలెట్టాడు. “అసలు ఈ జేబుదొంగల జట్టు ఒకటుంది. వీళ్ళు అంతా ఆయిదారుగురున్నారు. ఎక్కడ, ఏ బస్సులోచూచినా వీళ్లే ప్రత్యక్షం. ముఖ్యంగా బస్సులో ప్రయాణం చేసేవాళ్ళకు జాగ్రత అంటే తెలియదండీ. ఏ పట్టెటూళ్ళయించి వస్తారో తెలీదు. ప్రక్కన కూర్చున్న వ్యక్తులెలాంటివాళ్ళో చూడకుండానే మా కివ్వాలింది అణా, రెండణాలయినా పదిరూపాయ నోట్లూ, నూరురూపాయనోట్లూ బయటికి తీస్తారు జేబుల్లోంచి. మళ్ళీ వాటిని భద్రంగానైనా పెట్టుకోరు. పైజేబులోనే బయటికి కనపడేలా పెట్టుకుంటారు. ఎవడైనా అదృష్టం బావున్నవాడికంటల్లో పడినాయంటే నలి; తరువాత చేతులు వెల్లకిలపెసి లబోదిబోమని మొత్తుకుంటారు. చేయిదాటిం తరువాత ఏం సాధ్యమవుతుంది?”

కండక్టరు ఉపన్యాలానికి అందరూ చకితులై నోళ్ళు తెరచి వింటున్నారు. టికెట్టుకు డబ్బులిచ్చి, నాయన కూడా వాళ్ళలో చేరిపోయాడు.

“అయితే మరి ఇప్పటివాడినెలాకనుక్కున్నారు” అతఃపూర్వం వృద్ధించినాయనే అడిగాడు.

“ఏడినా! బస్సుదిగుతూ మరొకాయన జేబులో బయటికి కొంచెంగా అగుపడుతున్న పర్సుదొంగ లించటానికి ప్రయత్నించాడు. జేబులోకి తిన్నగా చెయి జొరుపుతూంటే చూసి పట్టుకున్నా.” అన్నాడు. కండక్టరు తెలివికి, మంచితనానికి అందరూ తలలూపినట్లే ఉంది.

మరోస్త్రోజీ దగ్గర బస్సు ఆగింది. కొందరు లేచారు దిగటానికి. టికెట్టుకై డబ్బులిచ్చినాయన కూడా దిగటానికి లేస్తూ ‘టికెట్లు సార్’ అని చెయి చాపాడు.

“ఉం! దిగుదిగు.” అని త్రోశాడు టికెట్టివ్వకుండానే. అతడేదో ఆమాయకుడు కనుక, బస్సుదిగి చక్కావెళ్ళిపోయాడు. ఏరంతూ లేకపోయింది.

కండక్టరుయొక్క యీ చర్యచూసిన వాళ్ళ ఏమీ మార్పురాలీయలేదు తమ ముఖకవళిల్లో. అతడు ప్రయాణీకునికి చేసిన అన్యాయమేమీ లేదు; కాని ప్రభుత్వానికి మాత్రం ద్రోహమే చేశాడు. ప్రభుత్వం చట్టప్రకారం న్యాయసంబద్ధమైన జీతంఇచ్చి ఆయన్ని పోషిస్తుంది. అందు కతడు తన విధిని సక్రమంగా నిర్వహించాలి, కాని

అతడు త్రొక్కింది పెడత్రోవే. జేబుదొంగల విషయంలో అంతా సమంజసంగానే చెప్పాడు. కాని తానుమాత్రం నిజాయితీకి విరుద్ధంగా చరించి, పప్పులో కాలువేశాడు.

* * *

తరువాత కొన్ని మాసాల సంగతి. మా ఆఫీసులో కొన్ని ఉద్యోగాలు ఖాళీ అయినాయి. ఖాళీస్థలాలు మూడేఅయినా, అభ్యర్థి పత్రాలు మాత్రం మూడు వందలపైగా చేరినాయి. ఒక లేదిన అందరికీ ఇంటర్వ్యూ పెట్టాము.

ఆ డిపార్టు మెంటుకు నేనే పెద్ద అధికారిని కనుక ఒక్కొక్కరినే పిలిపించాను. ప్రతివాడికీ ఉన్న క్వాలిఫికేషనులను, సర్వీసును (అనుభవాన్ని), నడవడి పత్రాల్ని చూచి ఆయావధులకీ తగుదురా లేదా అని నిర్ణయించాల్సింది నేను. అందరూ వికసించిన ముఖాలతో, ఏవో ఆశలతో వస్తారు. తమ గొడవలు నా ప్రశ్నలకు సమాధానాలుగా చెప్పి వెళ్ళిపోతారు.

'ధర్మయ్య, ఎం. ఏ.' అని పూర్వోక్తో చెప్పి వంపాను. ఒకవ్యక్తిని తీసుకొచ్చాడు. ఆవ్యక్తిని చూడడంతోనే నా కళ్ళపై నాకే అనుమానం కలిగింది. అతడూనాడు, కొన్ని మాసాల క్రితం బస్సువాళ్ళ చే జేబుదొంగ నేరంపైన బూట్లతన్నులు తిన్న మనిషే! ప్రజ్ఞాపత్రాల్ని అటూ ఇటూ చూశాను. అనుమానం ఏమీకలగలేదు. కళాశాల నడవడిపత్రం తప్ప ఏవిధమైన సిఫారసుపత్రాలులేవు. మాదగర్గున్న పనికి తగినవాడే అయినా నాకెందుకో అతణ్ణి నియమించ మనస్సొప్పలా. కారణం?

"ఇది చాలా బాధ్యతగల పని. దీనికి ఆర్థిక స్తోమత ఏరూపంగానైనా ఉన్నవారే సమర్థులు. సీకెంత ఆదాయం ఉంది? ఆ స్థితి అంతా ఎంతవిలువ చేస్తుంది?" అని ప్రశ్నించాను అందర్ని ప్రశ్నించినట్లే. అతడు నిరుత్సరుడై నిలుచున్నాడు. పాపం! కళ్ళలో నీళ్ళు ప్రుక్కుకుంటున్నాడు.

"వెళ్ళండి." అన్నాను అధికారరీతిగా.

అతడు భారమైన అడుగులు వేసుకుంటూ వెళ్ళి పోతూంటే "ఇటురండి" అని పిల్చాను.

చిరునవ్వును ఎరువు తెచ్చి పెట్టాకుంటువచ్చాడు.

"నాయంత్రం ఐదుగంటలకు ఈ విలాసానికి వచ్చి నన్ను కలుసుకో" అని ఒక కార్డు నా

అడ్రసు ఉన్నది ఇచ్చాను. అతడు 'సరే' నంటూ వెళ్ళిపోయాడు.

తరువాత ఎవరో ముగ్గురు, అర్హతగలవారు నియమించబట్టారు.

ఆనాడు అయిదుగంటల కతడొచ్చాడు. నను స్కరించటంతోనే కూర్చోమనిచెప్పాను. "ఏమండీ, రమ్మన్నా రెండుకు?" అని అడిగాడు వినయంగా.

"ఏం చేస్తున్నారు మీరు?"

"నిరుద్యోగం."

"మరి నేనొక విషయం అడుగుతాను. ఏమీ అనుకోరుగదా?" అన్నాను. అతడు కొంచెం గాబరాపడ్డాడు.

"అడగండి." అన్నాడు భయంగా.

"ఆనాడు జేబు దొంగతనం ఫలితంగా బస్సు వాళ్ళతో..." అంటూంటే అతనితల అకస్మాత్తుగా దిగిపోయింది. కళ్ళలో నుంచి అశ్రువులు రాలాయి. అతని పశ్చాత్తాపానికి నాకే జాలివేసింది. "మరేం ఫరవాలేదు. కొంచెం నీ గాభచెప్ప." అన్నాను.

కన్నీళ్ళు తుడుచుకుంటూ పొడిపోతూన్న గొంతుతో మొదలుపెట్టాడు, "చదువువల్ల సాధించేది చాలా ఉందనే ఆశలతో ఉన్న ఆస్థినంతా అడుగంటించాను. తీరా ఎమ్మె ప్యాసయేసరికి చేతిలో చిల్లిగవ్వయినా లేదు. అప్పటికే భార్య, ఇద్దరుపిల్లలు. మిగిలిన చిన్న ఇల్లు కాస్తా అమ్మి ఉద్యోగం కొఱకు భార్యపిల్లల్లో బస్తీకివచ్చాను. వచ్చినప్పటినుంచీ అన్ని ఆఫీసులూ తిరిగాను కాళ్ళరిగిపోయేట్లు. కాని ఫలితం శూన్యమయింది. డబ్బుంతా అయిపోయింది. రోజు గడవటమే గండంగా మారింది. పిల్లలు..." గొంతు గద్దదిక వహించి చెప్పలేక పోయాడు.

మంచినీళ్లు తెప్పించి ఇస్తే, త్రాగి "పిల్లలు జబ్బుపడ్డారు. నా చేతగానితనానికి భార్య చీవాట్లు పడలేకపోయాను; జేబులు కొడుతుంటే ఎందరినో చూశా. అంతరాత్మ ఇట్టపడకపోయినా ఆనాడూ పనిచేయటానికి ప్రయత్నించా. ప్రావీణ్యం లేక పోవటం మూలన తన్నులు తప్పలేదు." అంటూ కంటనీరు పెట్టి మరేమీ చెప్పలేదు.

"ఆ తరువాత ఎట్లాగడిచింది?" అని అడిగాను.

"ఇక ఆ పని చేయదలంచలేదు. ఎంత ఆలోచించినా ఏమీ పాలుపోలేదు. కాయకట్టం

చేయాలన్నా ఎక్కడో పని దొరకటమే కష్టమయింది. కళ్ళన్నవళ్ళ గుడ్డి వాళ్ళ లాగు, కాళ్ళన్నవళ్ళ కుంటివాళ్ళలాగు, నోరున్నవళ్ళ మూగవాళ్ళలాగు నటిస్తూ తమజీవనాన్ని సాగించే వాళ్ళను చూడటం తటస్థించింది. ఆ! బ్రతుకును దొర్లించాలంటే అదీ ఒక మార్గమే ననుకున్నా. ఆ నాటినుండీ నేనే ఒక బజారులో కుంటివాణ్ణివుతాను. ఇంకోబజారులో మూగవాణ్ణి, మరో బజారులో గ్రుడ్డివాణ్ణివుతాను. వచ్చిపోయేవాళ్ళను యాచించి ఎట్లాగో మమ్ము మేము పోషించుకుంటున్నాం. ఎక్కడ పనీటు ఖాళీఅయినా అప్పి కేవను వెడతాను. ఎమ్మెల్యే కుట్రించుకున్న ఈ దుస్తుల్ని జాగ్రత్తపరచి ఇంటర్ చ్యూలకు వెడుతుంటాను. ఇదీ నాగాధి! అంటూ భారమైన వేడి నిట్టూర్వోకటి విడిచాడు.

అతని స్థితిపై జాలికలిగింది. మా ఆఫీసులో ఉన్న ఉద్యోగులకు అతడేవిధంగానూ అర్హుడు కాడు. నేను జమానతు పడతామంటే అదీవీల్లేదు. అందరూ అడిపోస్తారు నన్ను, నాకు ఆత్మీయుడైన ఎవడితో ఉద్యోగమిచ్చానని.

“అయితే మా సిల్లలకు ట్యూషన్ చెబుతారా?”

ప్రశ్నించాను ఎట్లాగూ అతనితో మార్గం కల్పించాలని. అతడు నమ్మతంగా తల ఊపాడు.

“జీతం ఎంత ఇవ్వాలంటారు?”

“మీ ఇవ్వం.”

మా ఇంట్లో రెండు గదులు ఇచ్చి, ఆయన్ని భార్యసిల్లలతో రమ్మన్నాను. అతడూ వచ్చాడు. నేను ఇచ్చింది కొద్దిపాటి జీతమైనా చాలా సామాన్యమైన వ్యయంతో గడుపుతున్నారు. ఎక్కడోనా మళ్ళీ ఉద్యోగానికై ఖాళీలుఉంటే అర్జీ దాఖలు చెయ్యమన్నాను.

మళ్ళీ ఒకనాడు బస్సులో పనిమీద ఎక్కడికో వెడుతున్నా. ఖర్చంకాలి ఆ కండక్టర్ ప్రత్యక్షమయ్యాడక్కడ. నేను చూస్తూండగానే అందరి దగ్గరూ డబ్బులు పనులుచేసుకున్నాడు. తన అలవాటుమాత్రం పోనీలా. కొందరికి టికెట్టివ్వలేదు. అక్కడక్కడ స్టేజిలలో కొందరు దిగారు.

ఒక స్టేజిదగ్గర టికెట్ చెక్కర్ అకస్మాత్తుగా వచ్చాడు. అందరిదగ్గరూ టికెట్లు పరీక్షించాడు. ఒక్కడు టికెట్టులేకుండా దొరికాడు. “ఎందుకు

టీసుకోలేదు టికెట్టు”ని అడిగితే అతడు “డబ్బులు కండక్టరుకు ఇచ్చాను కాని అతడు టికెట్టివ్వలేదు” న్నాడు. కండక్టరు స్టేటుమార్కాడు. “దొంగ తనంగా ఎక్కాడు నేను చూడేనే లేదు”అన్నాడు. ఎంత వాదంజరిగినా లాభంలేకపోయింది. కాననం ప్రకారం టికెట్టులేకుండా ప్రయాణించినందుకు పదిరూపాయలు జరిమానా విధించారు. కండక్టరు మాత్రం సేఫ్.

ఇదంతా చూసి నాకు కలిగిన బాధ అంతా ఇంతా అని చెప్పటానికి నీల్లేదు. జేబులుకొట్టి బ్రతుకుతున్నవాడికంటే ఇతని పని ఏమంత పవిత్రమైందని? అంతకంటే హిసమైంది కాదూ? ఆనాడతడ్ని బూట్లకాళ్ళతో తన్నాడే! మరీనాడితని నేరానికి ఏం శిక్ష! పస్తూన్న జీతంతో తృప్తిపడలేడు. తను చేసిన తప్పును అమాయకునివై మోపి వాడికి పదిరూపాయలు దండుగపెట్టించాడే!

ఇంతపెద్ద ఉద్యోగిని, అంత అన్యాయం కల్గేదుట జరుగుతూంటే ఎలానహించానని ప్రశ్నిస్తారా! ఎప్పుడో హైస్కూల్లో చదువుతున్నప్పుడు మా ప్రధానోపాధ్యాయులు చెప్పారొక సంగతి.

ఆ బస్తీలో ఉన్న బస్సువాళ్లతో టికెట్టు ఇవ్వక డబ్బులుమాత్రమే తీసుకున్నందుకు పోట్లాడాను. ఆసంగతి మా హెడ్మాస్టరుదాకా ప్రాచీనమయింది. ఆయన నన్ను పిలిచి అన్నారు “నీవు రోజూ బడికి సక్రమంగా ఒక్కరిముషం లేటుగాకండావస్తావా!”

“రోజు పాఠాలు రోజూ చదువుతావా? ఇదే నీ తప్పు. నీ పనుల్ని విధిగా నిర్వర్తించనంతవరకు నీకుగాని, ఇతరులకుగాని జరిగే అన్యాయాన్ని గూర్చి నాలుకాడించటానికి ఏమాత్రం వీల్లే”దన్నారు.

ఆమాటే నన్నినాడు ఈ అక్రమాన్నెదురుకోకండాజేసింది. ఇప్పటికీ నేను ఆఫీసుకు లేటుగా పోతానొక్కక్కప్పుడు. తల భారంగా ఉందని, చుట్టాలొచ్చారని ఒక్కొక్కరోజు సెలవువెడతా. నా పనులయెడల వైముఖ్యం ఇంకా తొలగలేదు కనుక ఏమీ అనలేకపోయాను.

నిజానికి ధర్మయ్య, కండక్టరు ఇరువురూ నేరస్థులే. కాని ఎవరెక్కువ నేరంచేశారో నిర్ణయించటం ఎవరివంతు! ఎవరిది మహాపరాధం? ఎవరు ఊంకప్పులు!

